

15 Ιουλίου, 1993

[ΑΡΤΕΜΗΣ, Δ/στής]

ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΡΘΡΟ 146 ΚΑΙ 28 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΠΑ.ΣΥ.ΔΥ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ,

Αιτητές,

v.

ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΜΕΣΩ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ/ Ή ΑΛΛΟΥ,

Καθ' ων η αίτηση.

(Υπόθεση Αρ. 921/91)

Ο περί Δημοσίας Υπηρεσίας Νόμος (Ν. 1/90) — Άρθρο 64 — Δικαίωμα υπαλλήλου για υγιεινές και ασφαλείς συνθήκες εργασίας — Δικαίωμα με διοικητική υφή που εμπίπτει στη σφαίρα του δημοσίου και όχι του ιδιωτικού δικαίου.

5

Προσφυγή βάσει του Άρθρου 146 του Συντάγματος — Αντικείμενο — Προσφυγή κατά παράλειψης της Διοίκησης — Αφορά παράλειψη εκτελεστή με την έννοια της παράλειψης ενέργειας που επιβάλλεται από το Νόμο — Άρθρο 64 του Ν. 1/90 — Δικαίωμα του υπαλλήλου για υγιεινές και ασφαλείς συνθήκες εργασίας — Το Άρθρο αυτό επιβάλλει στη διοίκηση υποχρέωση για ενέργεια — Παράλειψη της διοίκησης για εξασφάλιση των συνθηκών αυτών, αποτελεί εκτελεστή παράλειψη.

10

15 Προσφυγή βάσει του Άρθρου 146 του Συντάγματος — Έννομο Συμφέρον — Νομικά πρόσωπα μπορούν να προσβάλουν με προσφυγή διοικητικές πράξεις, εφόσον αυτές είτε αφορούν άμεσα τα ίδια, είτε θίγουν τα συμφέροντα της ολότητας ή σημαντικού μέρους των μελών τους, αν η προστασία των συμφερόντων αυτών εμπίπτει στους σκοπούς τους.

20

Ο περί Δημοσίας Υπηρεσίας Νόμος (Ν. 1/90) — Άρθρο 64 — Προσφυγή κατά παράλειψης εξασφάλισης υγιεινών και ασφαλών συνθηκών εργασίας — Αβάσιμη η προσφυγή, εφόσον η Διοίκηση προέβη σε έργα για εξασφάλιση των συνθηκών αυτών.

25

Οι αιτητές προσέβαλαν με την προσφυγή την παράλειψη των καθ' ων η αίτηση να εξασφαλίσουν στους εργαζομένους στο Κυβερνητικό Τυπογραφείο συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

Οι καθ' ων η αίτηση πρόβαλαν τις εξής προδικαστικές ενστάσεις:

(α) Οι αιτητές στερούντο εννόμου συμφέροντος

(β) Η αναφερθείσα στην αίτηση παράλειψη, δεν προσβάλλεται βασιμώς με αίτηση ακυρώσεως

(γ) Η αιτηθείσα θεραπεία δεν εμπίπτει στη σφαίρα του δημοσίου δικαίου

Το Ανώτατο Δικαστήριο απορρίπτοντας την προσφυγή, αποφάσισε:

1. Αναφορικά με τις προδικαστικές ενστάσεις:

(α) Το δικαίωμα για υγιεινές και ασφαλείς συνθήκες εργασίας, που διασφαλίζεται από το Άρθρο 64 του Νόμου, έχει, όπως το δικαίωμα μισθού, άδειας και εκτέλεσης των καθηκόντων, διοικητική υφή και εμπίπτει στην σφαίρα του δημοσίου και όχι του ιδιωτικού δικαίου. Η προσέγγιση αυτή στηρίζεται στη σκέψη ότι ο εργάσιμος χρόνος του υπαλλήλου είναι αφιερωμένος στο δημόσιο, ώστε να εξασφαλίζεται η αρτιότερη λειτουργία των υπηρεσιών του. Κατά συνέπεια αυτή η προδικαστική ένσταση απορρίπτεται.

(β) Το ερώτημα που εγείρεται στην παρούσα υπόθεση, είναι κατά πόσο το Άρθρο 64 του περί Δημόσιας Υπηρεσίας Νόμου (Ν. 1/90) επιβάλλει στην διοίκηση ρητή υποχρέωση για ενέργεια, ή κατά πόσο της παρέχει διακριτική ευχέρεια να αποφασίσει αν θα εξασφαλίσει ή όχι υγιεινές και ασφαλείς συνθήκες εργασίας στους υπαλλήλους της. Η διατύπωση του Άρθρου οδηγεί στο συμπέρασμα ότι επιβάλλεται στη διοίκηση υποχρέωση για ενέργεια. Εφόσον ο Νόμος ρητά αναγνωρίζει το δικαίωμα των υπαλλήλων να εργάζονται κάτω από υγιεινές και ασφαλείς συνθήκες εργασίας, τότε επιβάλλει και την αντίστοιχη υποχρέωση στη διοίκηση να προβεί σε εκείνες τις ενέργειες που χρειάζονται για να διασφαλιστεί αυτό το δικαίωμα. Διαφορετικά δε θα υπήρχε λόγος να προβλέψει τέτοιο δικαίωμα ο Νόμος.

Επιπρόσθετα, στο Νόμο γίνεται αναφορά στο Μέρος V σε

- 5 "ωφελήματα" υπαλλήλων. Σ' αυτά περιλαμβάνονται οι απολαβές και οι άδειες. Το Μέρος VI του Νόμου αναφέρεται στα "καθήκοντα, υποχρεώσεις και δικαιώματα δημοσίων υπαλλήλων". Στα δικαιώματα, εκτός από το περιβάλλον εργασίας (Άρθρο 64) περιλαμβάνεται το δικαίωμα του υπαλλήλου για εκτέλεση των καθηκόντων του (Άρθρο 60(3)), και το δικαίωμα της συνδικαλιστικής ελευθερίας (Άρθρο 63). Όπως η διοίκηση έχει υποχρέωση να καταβάλλει το μισθό και να παραχωρήσει άδειες, τότε με το ίδιο σκεπτικό έχει υποχρέωση να διασφαλίζει και τα δικαιώματα που αναγνωρίζει ο Νόμος. Επομένως, υπάρχει υποχρέωση συγκεκριμένης ενέργειας που επιβάλλεται από Νόμο και η παράλειψη της διοίκησης είναι "εκτελεστή παράλειψη" εντός της έννοιας του Άρθρου 146 του Συντάγματος.
- 10
- 15 Με βάση τα πιο πάνω απορρίπτεται και η δεύτερη προδικαστική ένσταση.
- (γ) Αναφορικά με τον ισχυρισμό για έλλειψη έννομου συμφέροντος, θεωρείται ότι οι αιτητές 2 και 3 έχουν το απαιτούμενο συμφέρον για να προσβάλουν την ισχυριζόμενη παράλειψη της διοίκησης, εφόσον εργάζονται στο Κυβερνητικό Τυπογραφείο και επομένως επηρεάζονται άμεσα από τις συνθήκες εργασίας που επικρατούν.
- 20
- 25 Όσον αφορά την Αιτήτρια Συντεχνία, έχει νομολογηθεί ότι τα νομικά πρόσωπα, όπως οι εταιρείες, τα σωματεία και οι συντεχνίες μπορούν να προσβάλουν όχι μόνο πράξεις που αφορούν άμεσα τα ίδια, αλλά και πράξεις που θίγουν τα συμφέροντα της ολότητας ή σημαντικού μέρους των μελών τους, εφόσον η προστασία των μελών τους εμπίπτει στους σκοπούς του σωματείου.
- 30
- 35 Με βάση τα πιο πάνω το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Αιτήτρια Συντεχνία δεν έχει το απαιτούμενο συμφέρον που προνοείται από το Άρθρο 146 του Συντάγματος, εφόσον η προσβαλλόμενη παράλειψη δεν επηρεάζει την ολότητα των μελών της ή τουλάχιστον ενός σημαντικού μέρους αυτών. Το Δικαστήριο, έχοντας υπόψη το συνολικό αριθμό των δημοσίων υπαλλήλων που είναι μέλη της ΠΑΣΥΔΥ, οι υπάλληλοι που εργάζονται στο Κυβερνητικό Τυπογραφείο, δεν αποτελούν παρά σχετικά μικρό μέρος του συνόλου. Έτσι, η προσφυγή είναι απαράδεκτη και απορρίπτεται, λόγω έλλειψης εννόμου συμφέροντος όσον αφορά την Αιτήτρια Συντεχνία.
- 40

2. Αναφορικά με την ουσία της προσφυγής:

Τα ενωπίον του Δικαστηρίου τεθέντα στοιχεία δε δικαιολογούν τη ζητηθείσα θεραπεία. Οι καθ' ων η αιτηση έχοντας επίγνωση του προβλήματος, αποφάσισαν την ανέγερση νέου συγχρόνου κτιρίου στέγασης του Κυβερνητικού Τυπογραφείου και έχουν ήδη προωθήσει τις αναγκαίες διαδικασίες για επίτευξη του σκοπού αυτού. Έχει απαλλοτριωθεί ο αναγκαίος χώρος και έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία εκπόνησης των αρχιτεκτονικών σχεδίων. Παράλληλα και μέχρι την αποπεράτωση του έργου, έχουν ληφθεί ορισμένα μέτρα για βελτίωση των υφισταμένων συνθηκών εργασίας. Έτσι, είναι καθαρό ότι, όχι μόνο δεν υπήρξε αδράνεια ή παράλειψη ενέργειας εκ μέρους της διοίκησης, αλλά αντίθετα έχουν ληφθεί και συνεχίζονται διαδικασίες για την εξασφάλιση στους αιτητές συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας.

Με βάση τα πιο πάνω, κρίνεται ότι δε δικαιολογείται η αιτούμενη θεραπεία.

Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς έξοδα. 20

Αναφερόμενες υποθέσεις:

Γιάλλουρος v. Συμβουλίου Αποχετεύσεων Λευκωσίας (1990) 3 Α.Α.Δ. 3532, 25

Τοικουρής v. Αρχής Λιμένων (1990) 3 Α.Α.Δ. 4417,

Φάκκας v. Δημοκρατίας (1990) 3 Α.Α.Δ. 2189, 30

Adrian Holdings Limited v. Δημοκρατίας (1991) 4 Α.Α.Δ. 2127,

Pitsillos v. C.B.C. (1982) 3 C.L.R. 208,

Vorkas and Others v. Republic (1984) 3 C.L.R. 87. 35

Προσφυγή.

Προσφυγή με την οποία οι αιτητές ζητούν δήλωση του Δικαστηρίου ότι η συνεχής παράλειψη και/ή άρνηση των καθ' ων η αίτηση να διασφαλίσουν και/ή να εξασφαλίσουν στους εργαζόμενους στο Κυβερνητικό Τυπογραφείο αιτητές, συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας είναι άκυρη και χωρίς νομικό αποτέλεσμα. 40

Α. Σ. Αγγελίδης, για τους Αιτητές.

Γ. Στυλιανίδης, Δικηγόρος της Δημοκρατίας, για τους Καθ' ων η αίτηση.

5

Cur. adv. vult.

ΑΡΤΕΜΗΣ, Δ.: Οι Αιτητές στην παρούσα προσφυγή ζητούν την πιο κάτω θεράπεια:

10

"Δήλωση του Δικαστηρίου ότι η συνεχής παράλειψη και/ή άρνηση του καθ' ου η αίτηση να διασφαλίσει και/ή να εξασφαλίσει στους εργαζομένους στο Κυβερνητικό Τυπογραφείο αιτητές και/ή μέλη του αιτητή αρ.1, συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας, σύμφωνα με την κειμένη νομοθεσία, είναι άκυρη και χωρίς νομικό αποτέλεσμα και πως ότι παραλήφθηκε θα πρέπει να διενεργηθεί."

15

Οι Αιτητές 2 και 3 που είναι μέλη της Αιτήτριας Συντεχνίας υπηρετούν στο Κυβερνητικό Τυπογραφείο κάτω από απαράδεκτες, ανθυγιεινές, και επικίνδυνες όπως ισχυρίζονται, συνθήκες. Τους ισχυρισμούς αυτούς τους στηρίζουν σε εκθέσεις του Κλάδου Επιθεωρήσεως Εργοστασίων, Τμήμα Εργασίας, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, αναφορικά με θέματα ασφαλείας και υγείας σε υποστατικά της Δημόσιας Υπηρεσίας. Στις εκθέσεις εκτίθενται με λεπτομέρεια οι συνθήκες εργασίας που επικρατούν. Η ακαταλληλότητα του κτιρίου του Κυβερνητικού Τυπογραφείου και οι δυσμενείς συνθήκες εργασίας δεν αμφισβητούνται από τους Καθ' ων η Αίτηση.

25

30

Σε επιστολές του ημερ. 10.9.90 και 2.8.91 που στάληκαν σε απάντηση επιστολών του δικηγόρου των Αιτητών, ο Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου Οικονομικών αναφέρει ότι η Κυβέρνηση έχει επίγνωση των προβλημάτων που δημιουργεί η μεγάλη ηλικία του κτιρίου, και έχει αποφασίσει και προωθεί την ανέγερση νέου κτιρίου. Έχει απαλλοτριωθεί ο απαιτούμενος χώρος και ο αρμόδιος αρχιτέκτονας του Τμήματος Δημοσίων Έργων ετοιμάζει τα προσχέδια της κατασκευής. Αναφέρει επίσης ότι μέχρι να συμπληρωθεί η ανέγερση του νέου κτιρίου γίνεται προσπάθεια βελτίωσης των συνθηκών εργασίας όπως, για παράδειγμα, με την εγκατάσταση συσκευών κλιματισμού και τη λήψη διαφόρων άλλων διορθωτικών μέτρων.

35

40

Για υποστήριξη του αιτήματός τους για ασφαλείς και υγιεινές συνθήκες εργασίας οι Αιτητές επικαλούνται το άρθρο 64 του

περί Δημοσίας Υπηρεσίας Νόμου του 1990 όπως έχει τροποποιηθεί, (ο Νόμος), τον Κυρωτικό της Σύμβασης (Αρ.155) για την Επαγγελματική Ασφάλεια και Υγεία και το Περιβάλλον Εργασίας Νόμο του 1988, (Ν.242/88) και τον περί Ασφάλειας στους Τόπους Εργασίας Νόμο του 1988 (Ν.60/88).

5

Το άρθρο 64 του Νόμου προνοεί: "Οι υπάλληλοι έχουν δικαίωμα να τους εξασφαλίζονται στο χώρο της εργασίας τους συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας."

10

Ο δικηγόρος της Δημοκρατίας στην Ένσταση του ήγειρε τις εξής προδικαστικές ενστάσεις:

"(α) Οι Αιτητές στερούνται εννόμου συμφέροντος.

15

(β) Η αναφερομένη στη παράγραφο 1 της Αιτήσεως αιτούμενη θεραπεία και/ή αναφερομένη παράλειψη δεν προσβάλλεται βασίμως δι' αιτήσεως ακυρώσεως.

(γ) Η αιτούμενη θεραπεία δεν εμπίπτει στη σφαίρα του δημόσιου δικαίου."

20

Αναφορικά με την ένσταση που αναφέρεται στο (γ) πιο πάνω, είναι η εισήγηση του Δικηγόρου της Δημοκρατίας ότι η αναθεωρητική δικαιοδοσία του Δικαστηρίου περιορίζεται στον έλεγχο της νομιμότητας εκτελεστών διοικητικών πράξεων και ότι ένα από τα στοιχεία της εκτελεστής διοικητικής πράξης είναι, το όργανο, η αρχή ή πρόσωπο να ενεργούν στη σφαίρα του δημόσιου και όχι του ιδιωτικού δικαίου. Κριτήρια για την κατάταξη της πράξης στο δημόσιο δίκαιο είναι η φύση της πράξης ή απόφασης, το δημόσιο συμφέρον που σκοπεύει να προαγάγει και το ενδιαφέρον του κοινού γενικά ή μέρους του κοινού.

25

30

Εφαρμόζοντας τις πιο πάνω αρχές στα γεγονότα της υπόθεσης, ισχυρίζεται ο Δικηγόρος της Δημοκρατίας, το Δικαστήριο θα πρέπει να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η υπόθεση εμπίπτει στη σφαίρα του ιδιωτικού και όχι του δημόσιου δικαίου.

35

Αντίθετα, ο δικηγόρος των Αιτητών αναφέρει ότι όσον αφορά το μισθό και τις άδειες των δημοσίων υπαλλήλων, αυτά είναι δικαιώματα προβλεπόμενα από το Νόμο και είναι δικαιώματα που η παραβίαση τους οδηγεί σε διαφορά στο δημόσιο δίκαιο υποκείμενη σε δικαστικό έλεγχο με βάση το Άρθρο 146. Επίσης γίνεται αναφορά στο άρθρο 60(3) του Νόμου που προνοεί μετα-

40

ξύ άλλων ότι ο υπάλληλος έχει δικαίωμα να εκτελεί τα καθήκοντά του και στην απόφαση του Στυλιανίδη Δ., στην υπόθεση **Γιάλλουρος ν. Συμβούλιο Αποχετεύσεων Λευκωσίας** (1990) 3 Α.Α.Δ. 3532, όπου αναγνωρίστηκε το δικαίωμα αυτό και κρίθηκε ότι ο Αιτητής είχε έννομο συμφέρο να προσβάλει την απόφαση του Συμβουλίου να τον απομακρύνει από τον τόπο εργασίας του για ορισμένη χρονική περίοδο. Αποφασίστηκε επίσης ότι η προσβαλλόμενη απόφαση ήταν εκτελεστή διοικητική πράξη και όχι εσωτερικό διοικητικό μέτρο:

5

"Η προσφυγή είναι παραδεκτή επειδή η προσβαλλόμενη απόφαση έχει εκτελεστό χαρακτήρα, προσβάλλει το ηθικό συμφέρο του αιτητή και θίγει το έννομο συμφέρον του".

10

Αναφορικά με το θέμα του μισθού παραπέμπω στην απόφαση του Νικήτα Δ., στην υπόθεση **Άκης Τσικουρής ν. Αρχής Λιμένων** (1990) 3 Α.Α.Δ. 4417, όπου στη σελ. 4423, αναφέρονται τα εξής:

15

"Η υπό κρίση διαφορά έχει διοικητική υφή γιατί στη σχέση υπαλλήλου και νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου κυριαρχεί το εξουσιαστικό στοιχείο και κατ' ανάγκη ανακύπτει ζήτημα νομιμότητας της πράξης. Δεν είναι χρηματική διαφορά η οποία υπάγεται στην αρμοδιότητα των τακτικών πολιτικών δικαστηρίων. Τη γνώμη αυτή υποστηρίζει με σαφήνεια η απόφαση **Καντζιάς ν. Δημοκρατίας** (1982) 1 Α.Α.Δ. 606. Χρήσιμη αναφορά μπορεί να γίνει και στον Τσούτσο "Διοικήσεις και Δίκαιον" σελ.169."

20

25

30

Για τη φύση της σχέσης μεταξύ δημοσίων υπαλλήλων και Πολιτείας, παραπέμπω επίσης στο εξής απόσπασμα από τα Πορίσματα Νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας 1929-1959 στη σελ. 313:

35

"Η νομολογία δέχεται παγίως ότι η μεταξύ της Πολιτείας και των υπαλλήλων αυτής σχέσις, μη ούσα συμβατική, συνιστά σχέσιν δημοσίου δικαίου . . ."

40

Έχοντας υπόψη τα πιο πάνω καταλήγω στο συμπέρασμα ότι το δικαίωμα για υγιεινές και ασφαλείς συνθήκες εργασίας που διασφαλίζεται από το άρθρο 64 του Νόμου έχει, όπως το δικαίωμα μισθού, άδειας και εκτέλεσης των καθηκόντων διοικητική υφή και εμπίπτει στην σφαίρα του δημόσιου και όχι του ιδιωτικού δικαίου. Η προσέγγιση αυτή στηρίζεται στη σκέψη ότι ο εργάσιμος χρόνος του υπαλλήλου είναι αφιερωμένος στο δημόσιο ώστε να

εξασφαλίζεται η αριότερη λειτουργία των υπηρεσιών του. Κατά συνέπεια αυτή η προδικαστική ένσταση απορρίπτεται.

Στη συνέχεια, ο Δικηγόρος της Δημοκρατίας αναφέρει ότι αν το Δικαστήριο αποφασίσει ότι η αιτούμενη θεραπεία εμπίπτει στη σφαίρα του δημόσιου δικαίου και στην αναθεωρητική δικαιοδοσία του δικαστηρίου, τότε είναι ο ισχυρισμός του ότι η παράλειψη και/ή άρνηση την οποίαν επικαλούνται οι Αιτητές δεν μπορεί να προσβληθεί με αίτηση ακυρώσεως. Η διοίκηση, αναφέρει, δεν υποχρεούται σε συγκεκριμένη ενέργεια από το άρθρο 64 του Ν. 1/90 προς ρύθμιση ορισμένης σχέσης, επειδή το άρθρο αυτό, απλώς αναγνωρίζει ένα δικαίωμα στους δημόσιους υπαλλήλους. Αντίθετα, ο δικηγόρος των Αιτητών ισχυρίζεται ότι το άρθρο 64 του Νόμου καθιερώνει ένα ακόμα ξεχωριστό και σαφέστατο δικαίωμα δημοσίου δικαίου υπέρ του υπαλλήλου, που οφείλει να εκπληρώνει διαρκώς η Δημοκρατία. Το επιτάσσει ο Νόμος και δημιουργεί συγκεκριμένο καθήκον στη διοίκηση. Η μη εκπλήρωση του συνεχίζει, αποτελεί "παράλειψη οφειλομένης εκ του Νόμου ενέργειας".

Ο όρος "παράλειψη" έχει αποτελέσει αντικείμενο δικαστικής εξέτασης και έχει ερμηνευθεί σε σειρά αποφάσεων. Παραπέμπω στην απόφαση του Προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση *Ιωάννης Φάκκας v. Δημοκρατίας* (1990) 3 Α.Α.Δ. 2189, όπου στις σελ. 2192-2193 γίνεται αναφορά στη νομολογία πάνω στο θέμα.

"Ο όρος "παράλειψη" που συναντούμε στο Άρθρο 146.1 του Συντάγματος έχει ερμηνευθεί δικαστικά σε σειρά αποφάσεων του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Στην υπόθεση *Police Association v. Republic* (1972) 3 C.L.R. 1 στη σελ.28 ο Δικαστής Χατζηναστασίου είπε ότι "an omission presupposes that no action has been taken by the administration in the matter." Η θέση αυτή έτυχε της επιδοκίμασίας της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου στην υπόθεση *Cyprus Tannery Ltd., v. Republic* (1980) 3 C.L.R. 405 στην οποία αναφέρθηκαν τα πιο κάτω στη σελ.415:

"The exercise of the said powers is a matter of discretion and it appears to be well settled that an omission, in the sense of paragraph 1 of Article 146 of the Constitution, means an omission to do something required by law, as distinct from the non-doing of a particular act or the non-taking of a particular course as a result of the exercise of discretionary powers (see, inter alia, *The Police Association and Others*

v. *The Republic* (1972) 3 C.L.R. 1, 23)."

5 Η υπόθεση *Cyprus Tannery* ακολουθήθηκε από το Δικαστή
Στυλιανίδη στην *Argyrou and others v. Republic* (1983) 3 C.L.R.
475, και στη *Mavrommatis and Others v. The Land*
Consolidation Authority (1984) 3 C.L.R. 1006, στην οποία αφού γί-
νεται αναφορά στο Στασινόπουλλο, Δίκαιο Διοικητικού Δικαίου,
4η έκδοση (1964) σελ. 195 και στις Αποφάσεις του Συμβουλίου Επι-
10 κρατείας 1137/63 και 1862/63, προστίθεται ότι "omission
presupposes a duty imposed by law and failure to perform that duty."

15 Το θέμα της "εκτελεστής παράλειψης" ηγέρθη και στην υπό-
θεση *Adrian Holdings Limited v. Δημοκρατίας* (1991) 4 Α.Α.Δ.
2127, όπου ο Πικής Δ. στις σελ. 2130-2131 είπε τα εξής:

15 "Η νοχέλεια ή η αδράνεια των Αρχών να δράσουν στα
πλαίσια των καθηκόντων τους, δε συνιστά εκτελεστή παρά-
λειψη. Εκτελεστή είναι η παράλειψη εκπλήρωσης θετικού κα-
θήκοντος το οποίο επιβάλλει ρητά η νομοθεσία προς ρύθμι-
20 ση θέματος ή σχέσης πολίτη και κράτους.

.....

25 Υποχρέωση για ενεργό δράση της Διοίκησης αναφέρεται ο πο-
τεδήποτε ο νομοθέτης επιβάλλει σε αρχή ή όργανο της Πολιτείας
τη ρύθμιση θέματος, οπότε η παράλειψη διακανονισμού του
αποκτά εκτελεστό χαρακτήρα λόγω του επηρεασμού των δικαι-
ωμάτων εκείνων που έχουν συμφέρον στη ρύθμισή του"

30 Το ερώτημα που εγείρεται στην παρούσα υπόθεση, είναι κατά
πόσο το άρθρο 64 επιβάλλει στη διοίκηση ρητή υποχρέωση για
ενέργεια η κατά πόσο της παρέχει διακριτική ευχέρεια να αποφα-
σισει αν θα εξασφαλίσει ή όχι υγιεινές και ασφαλείς συνθήκες ερ-
γασίας στους υπαλλήλους της. Η διατύπωση του άρθρου οδηγεί
35 κατά την άποψή μου στο συμπέρασμα ότι επιβάλλεται στη διοίκη-
ση υποχρέωση για ενέργεια. Εφόσον ο Νόμος ρητά αναγνωρίζει το
δικαίωμα των υπαλλήλων να εργάζονται κάτω από υγιεινές και
ασφαλείς συνθήκες εργασίας τότε επιβάλλει και την αντίστοιχη
υποχρέωση στη διοίκηση να προβεί σε εκείνες τις ενέργειες που
40 χρειάζονται για να διασφαλιστεί αυτό το δικαίωμα. Διαφορετικά
δε θα υπήρχε λόγος να προβλέψει τέτοιο δικαίωμα ο Νόμος.

Επιπρόσθετα στο Νόμο γίνεται αναφορά στο Μέρος V σε
"ωφελήματα" υπαλλήλων. Σ' αυτά περιλαμβάνονται οι απολα-
βές και οι άδειες. Το Μέρος VI του Νόμου αναφέρεται στα "κα-

θήκοντα, υποχρέώσεις και δικαιώματα δημοσίων υπαλλήλων". Στα δικαιώματα, εκτός από το περιβάλλον εργασίας (άρθρο 64) περιλαμβάνεται το δικαίωμα του υπαλλήλου για εκτέλεση των καθηκόντων του (άρθρο 60(3)), και το δικαίωμα της συνδικαλιστικής ελευθερίας (άρθρο 63). Όπως η διοίκηση έχει υποχρέωση να καταβάλλει το μισθό και να παραχωρεί άδειες, τότε με το ίδιο σκεπτικό έχει υποχρέωση να διασφαλίζει και τα δικαιώματα που αναγνωρίζει ο Νόμος. Επομένως, υπάρχει υποχρέωση συγκεκριμένης ενέργειας που επιβάλλεται από Νόμο και η παράλειψη της διοίκησης είναι "εκτελεστή παράλειψη" εντός της έννοιας του Άρθρου 146 του Συντάγματος.

Με βάση τα πιο πάνω απορρίπτεται και η δεύτερη προδικαστική ένσταση.

Αναφορικά με τον ισχυρισμό για έλλειψη έννομου συμφέροντος θεωρώ ότι οι Αιτητές 2 και 3 έχουν το απαιτούμενο συμφέρον για να προσβάλουν την ισχυριζόμενη παράλειψη της διοίκησης, εφόσον εργάζονται στο Κυβερνητικό Τυπογραφείο και επομένως επηρεάζονται άμεσα από τις συνθήκες εργασίας που επικρατούν.

Όσον αφορά την Αιτήτρια Συντεχνία, έχει νομολογηθεί ότι τα νομικά πρόσωπα, όπως οι εταιρείες, τα σωματεία και οι συντεχνίες μπορούν να προσβάλουν όχι μόνο πράξεις που αφορούν άμεσα τα ίδια, αλλά και πράξεις που θίγουν τα συμφέροντα της ολότητας ή σημαντικού μέρους των μελών τους, εφόσο η προστασία των συμφερόντων των μελών τους εμπίπτει στους σκοπούς του σωματείου. (Βλ. *Pitsillos v. C.B.C.* (1982) 3 C.L.R. 208, *Vorkas and Others v. Republic* (1984) 3 C.L.R. 87 και Πορίσματα Νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας (1929-1959) σελίδες 261-262).

Με βάση τα πιο πάνω καταλήγω στο συμπέρασμα ότι η Αιτήτρια Συντεχνία δεν έχει το απαιτούμενο συμφέρο που προνοείται από το Άρθρο 146 του Συντάγματος εφόσον η προσβαλλόμενη παράλειψη δεν επηρεάζει την ολότητα των μελών της ή τουλάχιστον ενός σημαντικού μέρους αυτών. Έχοντας υπόψη τον συνολικό αριθμό των δημοσίων υπαλλήλων που είναι μέλη της ΠΑΣΥΔΥ, οι υπάλληλοι που εργάζονται στο Κυβερνητικό Τυπογραφείο δεν αποτελούν παρά σχετικά μικρό μέρος του συνόλου. Έτσι, η προσφυγή είναι απαράδεκτη και απορρίπτεται λόγω έλλειψης εννόμου συμφέροντος όσον αφορά την Αιτήτρια Συντεχνία.

Θα εξετάσω τώρα την ουσία της υπόθεσης.

5 Οι Αιτητές σύμφωνα με την Αίτησή τους ζητούν δήλωση του Δικαστηρίου ότι η συνεχής παράλειψη και/ή άρνηση των Καθ' ων η Αίτηση να εξασφαλίσουν στους εργαζόμενους στο Κυβερνητικό Τυπογραφείο συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας είναι άκυρη και πως ότι παραλήφθηκε θα πρέπει να διενεργηθεί.

10 Τα ενώπιόν μου τεθέντα στοιχεία δε δικαιολογούν τη ζητηθείσα θεραπεία. Οι Καθ' ων η Αίτηση έχοντας επίγνωση του προβλήματος, αποφάσισαν την ανέγερση νέου σύγχρονου κτιρίου στέγασης του Κυβερνητικού Τυπογραφείου και έχουν ήδη προωθήσει τις αναγκαίες διαδικασίες για επίτευξη του σκοπού αυτού. Έχει απαλλοτριωθεί ο αναγκαίος χώρος και έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία εκπόνησης των αρχιτεκτονικών σχεδίων. Παράλληλα και μέχρι την αποπεράτωση του έργου έχουν ληφθεί

15 ορισμένα μέτρα για βελτίωση των υφισταμένων συνθηκών εργασίας. Έτσι, είναι καθαρό ότι όχι μόνο δεν υπήρξε αδράνεια ή παράλειψη ενέργειας εκ μέρους της διοίκησης, αλλά αντίθετα έχουν ληφθεί και συνεχίζονται διαδικασίες για την εξασφάλιση στους Αιτητές συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας.

20

Με βάση τα πιά πάνω κρίνω ότι δε δικαιολογείται η αιτούμενη θεραπεία και συνεπώς η προσφυγή απορρίπτεται ως αβάσιμη. Δεν εκδίδεται διάταγμα για έξοδα.

25

Η προσφυγή απορρίπτεται χωρίς διαταγή για έξοδα.